

Rezumat
Teza de abilitare
Retorica – între Etică și Politică

Teza de abilitare cu titlul *Retorica – între Etică și Politică* are ca scop prezentarea realizărilor științifice, didactice și instituționale, completate cu planurile privind cercetarea și dezvoltarea academică viitoare, pe baza cărora voi depune cererea privind obținerea certificatului de abilitare în domeniul filosofiei, urmând cu precădere subdomeniile retorică și argumentare, dar și deschiderea spre etică sau filosofia politică.

În constituirea tezei de abilitare, am avut în vedere cerințele prevăzute în art. 300 alin. (2) din Legea Educației naționale nr. 1/2011, elaborând o lucrare structurată în trei părți: partea I, Activitatea științifică; partea a II-a, Realizări profesionale și academice și partea a III-a, Planul de evoluție și dezvoltare a carierei.

În prima parte am prezentat activitatea științifică de la susținerea tezei de doctorat până în prezent. Teza de doctorat susținută la 15.07.2005, cu titlul *Conceptul presocratic de Katàphysis – deschidere spre o filosofie a tragicului*, constituie o analiză asupra filosofiei presocratice și impune actualizarea problematicii unei culturi în mutație, caracterizată prin transformări atât la nivelul structurilor mentale, cât și la nivelul limbajului. Alegerea temei a fost cauzată atât de necesitatea unei viziuni sincretice între diversele tradiții exegetice, dar și de reconsiderarea unor aspecte filosofice din gândirea presocraticilor.

Cercetarea doctorală s-a concentrat pe o serie de teme de interes pentru filosofia presocratică, urmărind pentru început, identificarea mai multor direcții explicative cu privire la apariția noilor forme de expresie, specifice vocabularului nou al ontologiei. O altă direcție de cercetare, care a și conturat structura tezei, a pornit de la abordarea semantică a termenilor *physis – katàphysis* (cu semnificația negativă de producere, de generare contra naturii) Presocraticii au intuit această pierdere treptată a naturii, această îndepărtare de ceea ce este original, intuiție care va cunoaște reluări consistente, mai târziu în filosofia modernă, de restaurare sau instaurare a naturii ce se pierde în artificiu (cultură, civilizație). În teza de doctorat, prin capitolul dedicat sofștilor am deschis drumul spre teme de cercetare și preocupări academice, ce s-au focalizat pe domeniile retoricii și argumentării. Direcțiile de cercetare, deschise prin teza de doctorat, au constituit o parte importantă a activității mele științifice, concretizându-se în două cărți publicate, studii și articole, conferințe.

Am structurat primul capitol al tezei de abilitare, urmărind trei conexiuni relevante ale retoricii, în primul rând cu dialectica și argumentarea, apoi cu etica și în al treilea rând, implicarea ei în sfera politicii. Această parte a cercetărilor mele, continuă problematica deschisă în teza de doctorat, cu privire la opoziția *physis-nomos*, dezvoltând preocuparea constantă a sofștilor pentru retorică, etică,

politică. În acest context, într-o serie de articole și conferințe, am abordat programul ambițios al lui Platon, menit să-i discrediteze atât pe sofști, cât și retorica lor. În egală măsură, am subliniat însă și eforturile consistente de reabilitare a sofștilor, începând cu secolul XIX.

Analiza specificului dialecticii, atât la Platon, cât și la Aristotel, rolul fundamental al lui Aristotel în definirea retoricii, perspectiva lui Perelman din *Noua Retorică*, asupra teoriei argumentării, constituie preocupări constante care s-au regăsit în studiile și articolele publicate în ultimii ani.

Dacă din punct de vedere formal, retorica este *antistrophos* dialecticii, (Aristotel, Retorica I, 1, 1355a) din perspectiva conținutului, al sferei sale de aplicabilitate este legată de etică și politică. Studiul retoricii, așa cum o înțelege Aristotel, permite triumfarea adevărului și a dreptății în cadrul tribunalelor, mijlocește persuasiunea în toate cazurile, de la un public restrâns, până la un larg auditoriu, conferă aptitudinea de a susține o teză, precum și capacitatea de a formula argumente, contraargumente și întrebări. Acolo unde demonstrația nu este posibilă, pentru a face față unei dezbateri polemice, retorica aduce cu sine toate mijloacele necesare persuasiunii într-un anumit caz, într-o anumită situație. Concepția lui Perelman despre rolul oamenilor în argumentare, este una dintre cele mai importante delimitări în raport cu ipotezele carteziane cu privire la raționament. În timp ce paradigma raționalistă a căutat să reducă la minimum sau să elimine considerațiile personale, *noua retorică* ține cont de oameni. Cel care argumentează face parte dintr-o comunitate care evoluează într-un context social-istoric, iar argumentele sale nu pot fi calificate credibile, fără acordul oponentului. Propunătorul și oponentul unei argumentări împart aceeași „libertate de judecată”, au același drept de a alege opiniile și valorile într-un context discursiv. *Persoana* perelmaniană trebuie să fie considerată înainte de toate „autorul unei serii de acte și judecăți”, „un subiect liber” a cărui libertate consistă în „puterea de a schimba și de a transforma”, „de a fi persuadat și de a rezista la persuasiune” Teoria argumentării concepută ca o *nouă retorică*, acoperă un câmp discursiv ce vizează convingerea sau persuasiunea indiferent de auditorul la care se referă. Perelman aduce în atenția noastră conceptul de *auditoriu universal*, despre care Michel Meyer afirmă, pe bună dreptate că nu este decât „o ființă cu rațiune”, și întrucupând pe „toată lumea”, își pierde orice sens retoric, „prin renunțarea la individualitate și la pasiuni.

O altă temă de cercetare abordată în articole publicate și conferințe, a fost relația dintre retorică și etică. De fapt, tema s-a regăsit și într-un proiect de cercetare *Etică și Comunicare .Componente teoretice și implicații pragmatice*. (al Academiei Române), ce s-a finalizat prin coordonarea a două volume colective. Unul dintre subiectele analizate trimite spre interpretarea retoricii, ca artă civică (aici am avut în vedere Cartea a II-a a *Retoricii*, Aristotel), în sensul că ea trebuie practică de cetățeni pentru cetățeni. Ca urmare, pentru a deveni civică, retorica are nevoie de *ethos* ca temei pentru raportul intern dintre orator, actul de a persuadea și efectul de a fi persuadat. Doar în prezența eticii, retorica devine practică.

Cercetările mele au vizat neoretorica și apropierea sa de idealul aristotelic al comunicării persuasive (Meyer, Perelman). Din perspectiva problematologiei, Meyer concepe rolul retoricii de a negocia distanța dintre indivizi în funcție de o problemă aflată în discuție. A negocia o astfel de distanță înseamnă atât exprimarea unui punct de vedere personal, dar și atenuarea diferențelor, pentru ca întâlnirea cu celălalt pe terenul său, să fie posibilă. Diminuarea distanței dintre indivizi se obține prin realizarea unui *acord* (Habermas). Prin a sa *etică a discursului*, Habermas susține *consensul* care se poate realiza numai între indivizii liberi, ce împărtășesc adevăruri și valori comune.

O altă temă de cercetare a fost implicarea retoricii în politică. Fiecare mișcare politică, indiferent de orientare, în dorința sa de putere, recurge la diferite strategii care își găsesc cel mai adesea o expresie lingvistică. Între acestea, discursul politic a constituit obiectul analizei unor articole și conferințe, dar și a unui Grant cercetare *The Rhetoric of Political Discourse in The Democratic and Totalitarian System in Romania*, Hankuk University of Foreign Studies, Seoul, Korea. În articolul *The Rhetoric of Totalitarian Discourse*, East European & Balkan Studies am analizat modalitățile retorice, prin care discursul politic totalitarist răspunde necesității pragmatice de a îndoctrina și manipula.

Realizările profesionale și academice din a doua parte fac referire la formarea profesională și activitatea didactică, participarea la proiecte și granturi de cercetare naționale și internaționale, implicarea în dezvoltarea și promovarea domeniului Filosofie. Planul de evoluție și dezvoltare a carierei prezentat în partea a treia, are în vedere temele de cercetare abordate în ultima perioadă, prezentate în partea întâi și propunerea de finalizare a lor, dar mai cuprinde și un proiect de carieră în care sunt evidențiate principalele direcții ale evoluției academice viitoare.

Pe baza experienței academice, didactice și de cercetare, descrisă mai sus, consider că preocupările pe care le am, sunt relevante pentru subdomeniul retoricii și argumentării, cu un accent deosebit pus pe întâlnirea, în diverse formule și contexte, dintre retorică și etică sau filosofie politică.

Abstract
Habilitation Thesis
Rhetoric- between Ethics and Politics

The habilitation thesis entitled *Rhetoric - between Ethics and Politics* aims to present scientific, didactic and institutional achievements, supplemented with plans for future research and academic development, on the basis of which I will submit the application for obtaining the habilitation certificate in the field of philosophy, especially the subdomains of rhetoric and argumentation, in close connection to ethics and political philosophy.

In establishing the habilitation thesis, we considered the requirements provided in art. 300 para. (2) of the National Education Law no. 1/2011, elaborating a paper structured in three parts: part I, *Scientific activity*; part II, *Professional and academic achievements* and part III, *Career evolution and development plan*.

In the first part I presented the scientific activity from the defense of the doctoral thesis until now. The doctoral thesis defended on 15.07.2005, entitled *The pre-Socratic concept of Cataphysis - openings to a philosophy of tragedy*, is an analysis of pre-Socratic philosophy and requires updating the issue of a changing culture, characterized by transformations in both mental structures and language level. The choice of theme was caused both by the need for a syncretic vision between the various exegetical traditions, but also by the reconsideration of some philosophical aspects of pre-Socratic thinking.

The doctoral research focused on a series of topics of interest for pre-Socratic philosophy, aiming for the beginning to identify several explanatory directions regarding the emergence of new forms of expression, specific to the new vocabulary of ontology. Another direction of research, which outlined the structure of the thesis, started from the semantic approach of the terms *physis - katàphysis* (with the negative meaning of production, generation against nature). The pre-Socratics perceived this gradual loss of nature, this departure from what is original, an intuition that will know consistent repetitions, later in modern philosophy, of restoration or restoration of nature that is lost in artifice (culture, civilization). In my PhD thesis, through the chapter dedicated to sophists, I opened the fields of rhetoric and argumentation. The research directions, opened by the doctoral thesis, were an important part of my scientific activity, materializing in two published books, studies, articles, conferences etc.

I structured the first chapter of the habilitation thesis, following three relevant connections of rhetoric, first with dialectics and argumentation, then with ethics and thirdly its involvement in the sphere of politics. This part of my research continues the issue opened in the doctoral thesis, regarding the opposition *physis-nomos*, developing the constant preoccupation of the sophists for rhetoric,

ethics, politics. In this context, in a series of articles and lectures, I approached Plato's ambitious program, meant to discredit both the sophists and their rhetoric. However, equally, I also emphasized the consistent efforts to rehabilitate the sophists, starting with the 19th century.

The analysis of the specifics of dialectics, both in Plato and in Aristotle, the fundamental role of Aristotle in defining rhetoric, Perelman's perspective in the New Rhetoric on the theory of argumentation, are constant concerns found in studies and articles published in recent years.

If, from a formal point of view, rhetoric is *antistrophos* to dialectics, (Aristotle, Rhetoric I, 1, 1355a) from the perspective of content, its scope is related to ethics and politics. The study of rhetoric, as Aristotle understands it, allows the triumph of truth and justice in the courts, mediates persuasion in all cases, from a small audience to a wide audience, gives the ability to defend a thesis, as well as the ability to formulate arguments, counter-arguments and questions. There where demonstration is not possible, to deal with a controversial debate, rhetoric brings with it all the means necessary for persuasion in a certain case, in a certain situation.

Perelman's view of the role of people in argumentation is one of the most important delimitations in relation to cartesian hypotheses about reasoning. While the rationalist paradigm sought to minimize or eliminate personal considerations, the new rhetoric takes people into account. The one who argues is part of a community that evolves in a social-historical context, and his arguments cannot be qualified as credible, without the opponent's consent. The proponent and the opponent of an argument share the same "freedom of judgment", they have the same right to choose opinions and values in a discursive context. The Perelmanian *person* must be considered above all "the author of a series of acts and judgments", "a free subject" whose freedom consists in "the power to change and transform", "to be persuaded and to resist persuasion". The theory of argumentation, conceived as a new rhetoric, covers a discursive field that aims at persuasion or persuasion regardless of the auditor it refers to. Perelman brings to our attention the concept of universal audience, about which Michel Meyer rightly states that he is only "a being with reason," and embodying "everyone," he loses all rhetorical meaning, "by renouncing to individuality and to passions".

Another research topic addressed in published articles and conferences was the relationship between rhetoric and ethics. In fact, the theme was found in a research project entitled *Ethics and Communication. Theoretical components and pragmatic implications* (of the Romanian Academy), which ended with the coordination of two collective volumes. One of the topics refers to the interpretation of rhetoric, as a civic art (here we considered the *Second Book of Rhetoric*, Aristotle), in the sense that it must be practiced by citizens for citizens. As a result, to become *civic*, rhetoric needs *ethos* as the basis for the internal relationship between the speaker, the act of persuading and the effect of being persuaded. Only in the presence of ethics does rhetoric become practical.

My research has focused on neo-rhetoric and its approach to the Aristotelian ideal of persuasive communication (Meyer, Perelman). From the perspective of problematology, Meyer conceives the role of rhetoric in negotiating the distance between individuals according to a problem under discussion. To negotiate such a distance means both the expression of a personal point of view, but also the attenuation of differences, so that the meeting with the other becomes possible. Reducing the distance between individuals is achieved by reaching an agreement (Habermas). Through his ethics of discourse, Habermas validates the consensus that can only be achieved between free individuals, who share common truths and values.

Another research topic was the involvement of rhetoric in politics. Every political movement, regardless of orientation, in its desire for power, uses different strategies that most often find a linguistic expression. Among them, the political discourse was the object of the analysis of some articles and conferences, but also of a research grant untitled *The Rhetoric of Political Discourse in The Democratic and Totalitarian System in Romania*, Hankuk University of Foreign Studies, Seoul, Korea. In the article *The Rhetoric of Totalitarian Discourse* (East European & Balkan Studies) I examined the rhetorical ways in which totalitarian political discourse responds to the pragmatic need to indoctrinate and manipulate.

The professional and academic achievements, in the second part, refer to professional training and teaching activity, participation in national and international research projects and grants, involvement in the development and promotion of Philosophy. The career development plan presented in the third part, takes into account the research topics addressed recently, presented in the first part and the proposal for their completion, but also includes a career project which highlights the main directions of future academic evolution.

Based on the academic, didactic and research experience, described above, I consider that my concerns are relevant to the subfield of rhetoric and argumentation, with a special emphasis on the meeting, in various formulas and contexts, between rhetoric and ethics and political philosophy.